

לעילוי נשמת
 יומטוב בן אסתר אליאסי ז"ל
 שרה בת חוה כחלון ז"ל
 ת.נ.צ.ב.ה.

באיזה "רכוש גדול" יצאנו משעבוד מצרים? והיום?

עיון בפרשת השבוע על פי "התורה והמצוה" למלבי"ם

בעגלה משולשת, וישא מרום עיניו ושכלו אל אלהי אביו, והעבד יכנע כח המתעורר שלו, כי לא יתאוה אל הקנינים והעושר והמשרה, כי הוא וכל אשר לו קנין אדוניו, ויבתר בתוך את העז המשולשת, והמעונה יבטל כח תאותו המרומז באיל משולש.

3. ישעיה כ"ח, כ"ג-כ"ט

(כג) האזינו ושמעו קולי הקשיבו ושמעו אמרתי: (כד) הכל היום יחרש החרש לזרע יפתח וישדד אדמתו: (כה) הלוא אם שנה פניה והפיץ קצח וכמן יזרק וישם חטה שורה וישערה נסמן ובסמת גבלתו: (כו) ויסרו למשפט אלהיו יורנו: (כז) כי לא בחרוץ יודש קצח ואופן עגלה על פמן יוסב כי במטה יחבט קצח וכמן בשבט: (כח) לחם יודק כי לא לנצח אדוש ידושנו והמם גלגל עגלתו ופרשו לא ידקנו: (כט) גם זאת מעם יהוה צבאות יצאה הפליא עצה הגדיל תושיה:

4. מלבי"ם ישעיה כ"ח, כ"ג-כ"ט

(כג) האזינו ושמעו קולי - הנביא יפתח במשל פיו, לחוות דעת, איך יסורין הבאים על האומה בכללה או על איש אחד בפרטות, הם הכרחיים בטבע הבריאה, בלעדם לא יגיע האדם אל השלמות אשר בכחו להשיג, וכולם מתחייבים מן החכמה העליונה להיות אמצעים מובילים את הכלל אל תכליתו הכללי שהוא השלמות האנושי, ואת הפרט האישי אל תכליתו הפרטי איש ואיש לפי מעשיו ואושרו האמתי, והמשל הזה יתחלק לשני חלקים, חלק הראשון (כ"ד-כ"ז) ידבר על יסורין הכללים הבאים אל תכלית המין בכללו, וחלק השני (כ"ז-כ"ט) ידבר על יסורין הבאין על אישים מיוחדים לצורך תכלית אישי מיוחד, על הראשון אמר האזינו קולי, ועל השני אמר הקשיבו אמרתי, כי בו ידבר מאמר פרטי אל אישים פרטיים (ועי' בבאור המלות): (כד) הכל היום - מתחיל לדבר על יסורין הבאים אל האומה בכללה, כי הם מוכרחים מטבע היצירה, כמו שכל מין האדם בהכרח שיעברו עליו חולאים רבים ומכאובים בימי הגידול והצמיחה, כמו עת צמיחת השיניים וכדומה, והיה זה בהשגחה למען יכיר האדם כי יש עולם אחר, וכי נברא לתכלית אחרון נעלה מן השלמות הראשון שהוא שלמות עה"ז, כמו שבאר זאת בחבה"ל שער הכניעה, כן היה מן ההכרח להעביר על כלל האומה הישראלית אשר בחר בהם לסגולתו, כמה חולאים ויסורין בהם היוצרים ככסף בתוך כור להסיר מהם חלאת התאות וסוגי

כחוט השערה מהאמונה האמתית, אם את כח המתעורר שמואס בבצע, ואמר אם מחוט ועד שרוך נעל, ואם כח המתאוה, כמ"ש חז"ל שאברם כרת ברית עם היצה"ר, וע"ז ציין שבתר אותם לגזרים, היינו שבטל כחות גופו והמית אותם בל ישלטו שלטת, ואמר שבתרם בתוך, כי בכל מדה יש שני קצות והדרך האמצעי, ושני הקצוות הם רעים והדרך האמצעי הוא טוב והוא הנמצא בתוך, ... אבל את הצפור לא בתר, כי העוף בת שמים שהיא נפשו האלהית לא מתה בקרבו, רק היתה חיה ורבת פעלים ומושלטת על כל כחות גויות:

(יא) וירד העיט, אחר שבטלו כל כחות גויותו ירד העיט [עיט הוא העוף הבא מארץ מרחקים בימי הקיץ ושב לארצו בימי הסתיו כמ"ש וקץ עליו העיט], ר"ל נשמתו האלהית ירדה על הפגרים להחיותם ברוחניותה ומפעליה הטובים, ...

(יב) ויהי, אחרי שהודיע לו הזכות שיש לו על שיתקיימו בידו המתנות האלהיות המובטחות לו, במה שהוא כבר בטל כחות חמרו וירד העיט עליהם להחיותם בנשיבת רוח הקדש, שב להודיע לו איך יתקיימו המתנות האלה ביד בניו, שהם יוצרפו בכור עוני, וע"ז הגלות והשעבוד והענוי יכנע חמרו וישוב עד דכא בל ישתרר על הנפש והרוחניות שבו, וזה הודיע לו בעת שהתחיל השמש לבוא, כי צרת הגלות ירמה תמיד כחשכת הלילה ושקיעת אור השלוח וההצלחה, ואז תרדמה נפלה על אברם, שהוא השתקעות בשינה עמוקה ובטול כחות הגוף ממצוקת לב, ונפל עליו אימה גדולה של חשכה, ...

(יג) ויאמר לאברם, הודיע לו שכמו שבאיש הפרטי יעברו עליו בנעוריו כמה יסורים ומכאובים, אם בעת הולדו אם אח"כ מצמיחת השנים והחלאים הנקרים בילדים, למען יזכר חומרם וירגישו אור נפשם כמ"ש בחובה"ל, כן האומה אשר בחר ה' לסגולתו שם אותה תחלה בכור הברזל לצרף סיגי החומר ולזככה ולטהרה ע"י עוני ומכאובות, (וכמ"ש באורך בס' ישעיה ס"י כח, עמ"ש ויסרו למשפט אלהיו יורנו), הודיע לו כי דור בניו טרם יזכו אל המדרגה הזאת שיהיו כולם לב וסגולה והעם אשר ידבק בהם הענין האלהי, ידוכא חומרם ע"י קושי השעבוד וכור עוני, וזה יהיה בג' מדרגות, שתחלה גר יהיה זרעך, וזה התחיל תיכף בלדת יצחק, שהיה גר בארץ לא לו, ... ואח"כ ועבדום שזה התחיל משמת יוסף ואחיו ששמו עליו שרי מסים, ואח"כ וענו אותם וזה התחיל משנולדה מרים, ובין כולם ימשך ארבע מאות שנה. והנה הגר יכנע כח חפשויות דמיונו שרמו

1. בראשית ט"ז, ט"ג-יד

(ט) ויאמר אלו קונה לי עגלה משלשית ועז משלשית ואיל משלש ותר וגו'ל: (י) ויקחו לו את כל אלה ויבתר אתם בתוך ויתן איש בתרו לקראת רעהו ואת הצפר לא בתר: (יא) וירד העיט על הפגרים וישב אתם אברם: (יב) ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה וושכה גדולה נפלה עליו: (יג) ויאמר לאברם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדים וענו אתם ארבע מאות שנה: (יד) וגם את הגוי אשר יעבדו הן אנכי ואזורי כן יצאו ברכש גדול:

2. מלבי"ם בראשית ט"ז, ט"ג-י"ג

(ט) ויאמר אליו. ... מה שיצוה לו לקחת עגלה משולשת וכו', רמז לו בזה שיכניע כל כחות גופו תחת הנפש האלהית שבו, עד שידכא כל כחות החומר ויבתר אותם לבתרים שלא יתקוממו על נפשו האלהית אשר היא האדם באמת, וכחות החומריים ... היא הבהמה אשר האדם רוכב עליה להנהיגה ולמשול בה, וכחות החומריים יתחלקו לשלשה. א) הכח הדמיוני שהוא נמצא בכל בע"ח, ועת ימשול באדם יולך את שכלו שולל לפרוק עול שמים מעליו ולחשוב מחשבת מינות אמר נבל בלבו אין אלהים, וזה הציור בעגלה משלשת, שהעגל היא אות החפשיית, כי השור נושא בעול והעגל לא עובד בו ולא משך בעול. ב) הכח המתעורר שעת ימשול באדם יעוררהו לכל מדה רעה ולכל עלילות נשחתות אשר מקורן מנפש החיונית, וזה ציור העז מש ולשת שהשעיר ירקד על ההרים ובמדבריות, וכן הכח המתעורר יוליכהו בהרים ובמדבריות לאסוף הון ועושר ובצע מעשקות. ג) הכח התאוה לאכילה ולעוננים ולזמה, שמקורו מנפש הצומחת, וזה ציור האיל משלש, שהאיל מורה על חוץ הגוף ותקפו, צוה שכל אלה כחות החיים יקח לו שיהיו מיוחדים לעבודת ה', וגם צוה שיקח תור וגוזל. שהתור הוא מעופות הנוסעים, ... וגוזל היא היונה הצעירה הבייתית, והתור הוא הגדול כמ"ש חז"ל, והוא ציור אל הנשמה העליונה הנושאת כנפים לעוף לשמים, ויש נפש קדושה השוכנת באדם כל ימי חייו, ויש נשמה הבאה ממרום לפי הזכות ומסתלקת בעת החטא, שזה במשל התור הנוסע בעת הסתיו לארץ צלצל כנפים, ...

(י) ויקח לו את כל אלה ויבתר אותם. שאברם כבר הכניע את חומרם בכל חלקיו לעבודת ה', אם את כח דמיונו שלא נטה

החומר ושמריו, ולהגביר כחות השכל והנפש, שזה היה תכלית גלות מצרים ויתר הגלויות כמו שבארתי בחבורי עה"ת בכ"מ, והנה החוזה נשא על זה משל נאות מאד מטבע החרישה והזריעה, כי ידוע שבפי החכמים והחוקרים נמשלה הנפש לחלקת השדה אשר זרועיה תצמיח, שכמו שהשדה כחנית להוציא פרי תבואה, אם יעבדו עבודתה, כן הנפש כחנית ומוכנת להשכיל ולקנות האושר אם יזרעו בה זרע החכמה והדעת, וכמו שהאדמה אם לא יתעסקו בה בחרישה וזריעה, תשאה שממה, כן הנפש הבלתי נחרשת ונזרעת או אם מלאה קוצים ודרדרים לא תעשה פרי, ... והנה עבודת האדמה תחלק לשני ענינים חרישה וזריעה. כן יהיה בעבודת חלקת הנפש. והנה החרישה בעבודת האדמה נמצא בה ג' ענינים, שפרט הנביא פה כמ"ש יחרוש יפתח וישדד, א] להסיר הקוצים והדרדרים ויתר דברים המעכבים גידול התבואה, שעז"א יחרוש - כמו שאמר גירו לכם גיר ואל תזרעו אל קוצים, ב] לפתוח האדמה שתכיל הזרע, ועז"א יפתח - ג] לכתוש ולכתת הרגבים שתעשה שדה, ועז"א ישדד - ושלשה הענינים האלה צריך בהחרישה אשר בנפש, כי יען שעיר פרא אדם יולד, הנה טרם תהיה מוכנת להכיל זרע החכמה והמוסר, צריך, א] להסיר הקוצים והדרדרים שהם התאוות והציוורים הרעים אשר הובילו אל תוכה המדמה והמתעורר בימי הילדות, וכ"ז שהם צומחים על ארמת הנפש לא יוכלו הזרעים היקרים שהם החכמה והמוסר לצמוח ולעשות פרי, כי ינקבום התאוות הרעות ויכלו אותם, ב] צריך לפתוח כחות הנפש ההיווליים ע"י מדות טובות וציורי המוסר למען תהיה מוכן לקבל זרע החכמה, ג] לכתוש הרגבים וחלקת סלעים וצורים אשר לא יעובד בהם ואל יזרעו, וכ"ז יושג ע"י היסורין שיביא ה' על האומה בכללה לדכאות כחות החומר להסיר התאוות והמדות הרעות ולהכניע כל כחות הנפש לדכאם ולכתשם במכתש בתוך הריפות, והנה עכ"פ כמו שהחורש את האדמה אחר שהחרישה היא רק הכנה להגיע ע"י אל התכלית שהיא הזריעה, הלא לא יחרוש לעולם, כי בהכרח שישג את התכלית שהיא הזריעה, כן היסורין שיביא ה' על האומה אחר שהם רק אמצעיים אל התכלית הנרצה להכין הנפש אל שתקבל זרע החכמה והיראה, בהכרח כי לא יהיה לעולם, רק ישיג על ידם את התכלית להחזיר את העם בתשובה ואז היסורין יחדלו, וע"ז נשא משלו לאמר הכל היום יחרוש החורש לזרוע, כי בשלמא החורש רק לעדור ולחפור את הקרקע, שהחרישה היא תכליתו האחרון יוכל לחרוש תמיד, אבל החורש לזרוע, שתכליתו היא הזריעה הכל היום יחרוש ויפתח וישדד, שהם שלשה ענינים של החרישה כנ"ל. לא כן, רק:

פז) הלוא אם שוה פניה - אז יתחיל את הזריעה. והפיץ קצה - עתה מתחיל לצייר את הענין השני שהיא הזריעה, הנה ראינו כי הזריעה תשתנה לפי איכות המין הנזרע, הקצה ע"י הפצה

והכמון ע"י זריקה - וכן מקום הנחת הזרעים וסדרם ג"כ תשתנה לפי מיני הנזרעים, החטה ישים באמצע ושעורה סביב לה, וכוסמת ישים על הגבול - כן הגם שהחרישה שהיא הגלויות והיסורין יביא ה' על כלל האומה בשוה, מ"מ הזריעה שהוא לימוד התורה והנבואה תשתנה לפי הכנת המקבלים, המוכנים אל החכמה די להם ברמו מעט, והע"ה צריך לשנות ולכפול ולבאר להם צו לצו קו לקו, וכן החכמים ישכילו תוכות החכמות ופנימיותיהם וסודותיהם, והע"ה לא ידעו רק הספורים והמלבושי' שבהם יתלבשו הדברים השכליים האלהיים:

פז) ויסרו - עתה באר הנמשל, כמו שהחרישה צורך הזריעה: כן ויסרו - מה שייסר ה' את האדם, הוא למשפט - ולתכלית כדי שע"ז אלהיו יורנו - שע"י המוסר ישיב לב לשמוע כלמודים, ויצליח לקבל זרע החכמה היראה המוסר והדעת:

פז) כי לא בחרוץ - מתחיל לבאר החלק השני מן המשל, לבאר ענין היסורין הבאים על האישים הפרטיים, שלפעמים הצדיקים מעונים ומדוכאים, ונשא ע"ז משלו מן התבואה, שגם אחר שהצליחה הזרע, ותעש פרי תבואה, הלא החטה והדגן וכל מיני תבואה יצאו מעורבים במוץ ופסולת, וצריך דישה וטחינה להסיר המוץ ולנקותו עד שיהיה קמח נקי, כן גם הנפש אשר זרועיה תצמיח, והוכנה לקבל דת ומוסר, לפעמים יתערבו עם למודיו למודים זרים משובשים ורעיונות כוזבות, מצד השכל והמדמה, וצריך להסיר התבן מן הבר, ולברר האמת מן השקר. והנה כמו שבמיני התבואה נמצאים מוץ ופסולת הדבוקים דבוק שכניי, המוסרים ע"י דישה או חביטה, ופסולת הדבוקים דבוק עצמי, הבלתי מוסרים רק ע"י טחינה בריחים ורקידה בנפה. כן השבושים והדעות הזרות, אשר יתרטו בנפש, מהם הבאים ע"י כח המדמה קלים ההסרה ע"י משפט השכל, ומהם שבושי השכל עצמו ע"י למודים מטעים פילוסופיים והקדמות מוטעים קשים ההסרה, וצריך שעדיק באמונתו יחיה, ולא יסיר ממנה. ומצד זה יבואו יסורין על אישים פרטים אשר כבר קבלו חקי החכמה והדעת איש ואיש לפי ענינו. ובענין זה היסורין שבאו על עם ה' במצרים בימי הילדות טרם קבלו התורה היו כענין החרישה לקבל הזרע שהוא התורה והיסורין הבאים עליהם אח"כ הם כענין הדישה או הטחינה להסיר מהם מחשבות הכוזבות והאמונות הזרות מצד אשר בילדי נכרים ישפיקו, והם יהיו לפי מדרגות הדור ואנשיה הפרטים, ובזה נבא אל הביאור. אומר כי לא בחרוץ יודש קצה - הן הדישה הבאה להסיר המוץ הנדבק דבוק שכניי תוסר בקל, ... כי הקצה יחבט במטה - והכמון יוסר ממנו הקליפה עוד בקלות יותר, כן לפעמים יתקנו מעשיהם במוסר קל ותוכחה בדברים וא"צ ליסורין, אם ירצה להסיר רק המוץ החיצוני הבלתי נדבק:

פח) לחם יודק - אבל אם ירצו לעשות לחם, שאז צריך להסיר הקליפה הדבקה עם הדגן והחטה דבוק עצמי, לא די בדישה,

רק צריך להדיקו במכתשת וטחנו בריחים או דכו במדוכה, ... וכן מי שנדבקו בו השבושים והמחשבות הרעות דבוק עצמי טבעי, לא די לו בתוכחה לבד וצריך להביא עליו יסורין שהם בדמיון הדיכה והטחינה עד שיתברר הקמח מן הסובין:

פח) גם זאת - באור המשל השני, אומר כי גם זאת יצאה מאת ה' אשר הפליא עצה - ר"ל כי אנו רואים במעשה ה' ובכלל המציאות. רב הכמות ורב האיכות, כי אנו רואים שהמציאות מתפשטת עד בלי גבול, כמ"ש מה רבו מעשיך ה', ובכ"ז אנו מרגישים ג"כ פליאות רבות מחכמתו העליונה בכל נקודה ונקודה, עד שכל חלק וחלק מכלל המציאות הוא בב"ת בערך החכמה הנפלאה הצפונה בקרבו. כמ"ש כולם בחכמה עשית. ר"ל שעם רבויים בכמות הם מלאים חכמה ופליאה. וכן אמר מה גדלו מעשיך ה' ובכל זאת מה עמקו מחשבותיך, עד שאיש בעד לא ידע ולא יבין את זאת. וכן אמר פה שהפליא וכסה עצה וחכמה בהמציאות אשר ברא עד שעצתו נפלאות ומכוסית לרוב, לא יביטו בה רק החושים ברוח ה', ובכ"ז הגדיל תושיה שהוא המציאות בעצמה בחיצוניותו גדול בכמות ורב מאד עד שבהמציאות הגדול הזה אם נעמיק בו יתגלה לנו העצה שהיא התכלית הידוע לו הנפלא והמכוסה בכל דבר. כמו שתראה איך בתקוני הלחם בכל פרטיו, מכוסה בצעיף המשל תקוני הלחם הנפשי והסרת המוץ והתבן בכח הנפש:

5. עין אי"ה שבת א', א', מ"ג

מציאות התחלואים פועלת פעולה טובה על תכונת האדם, על ידם האדם נכנע מלפני ד', והידיעה של אפשרות החולי למין האנושי פועלת לטובה לרכך קושי עורף של קשי עורף ולבצר זדון רצי לב. ... ע"כ פעמים רבות כאשר פעלה המחלה את תעודתה המוסרית כראוי, ע"י שבהתגבר האדם בתפילה, החולה עצמו או קרוביו ומיודעיו, הטיב עכ"פ למצב המוסרי בכלל, ונתקרבו לבבות רבים אל ד' ונתרככו ומדותיהם נזדככו, הנה הגיעה למטרתה ובזה תלך לה והאדם ישוב לאיתנו.

6. אדר היקר עמ' קי"א; מאמר הדור

הצרות והתלאות הנוראות עשוהו לנוקשה ועז, עד שכל בלהות ופחדים לא יזעזעוהו. הוא מוכשר רק להתרומם, ללכת באורח חיים החולקת למעלה למשכיל, ... הוא לא יוכל לשוב מיראה, אבל מאד מוכשר הוא לשוב מאהבה שיראת הרוממות תתחבר עמה.

7. עין אי"ה שבת א', א', כ'

והנה לפי מדת ההכנה השכלית שהוכנה באומה הישראלית בעצם נפשותיהם, לולא הכחות החזקים והקשים ששם היוצר ב"ה בטבעם, היו מתמוטטים וכלים מתגרת יד השכל המכניע ומחליש את הכחות

הטבעיים ברב עזו. ע"כ לעומת כח השכל האדיר שהי' צריך בהכרח לנטע בנפש אומה זו, שהיתה מוכנת להשכיל את היסוד השכלי הטהור של אחדות השם ית' והדברים הצחים הנתלים ביסוד הנשגב הזה, היה צריך ג"כ לעומת זה לנטע בהם כחות אדירים וחזקים, שביציאתם לפעול בלא שלטון השכל האדיר הם עלולים להשתנות גדולות ועצומות, ישראל עזין הם, אמנם להם נתנה תורה, בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין. ... אמנם המדות הקשות לא יוכלו להיות חסרות מאומה גדולת שכל ורבת פעלים, אבל צריכות להיות מזוקקות עד שיוכלו להיות נכנעות לשכל ומונהגות על ידו, אז תבאנה לתעודתן. ע"כ הי' צריך גלות מצרים, שהיתה כור הברזל ממש לצרף סיגים. וכן מטעם זה עלינו לסבול עוד עול גלות, לכלות פשע ולהתם חטאת, שכפי ערך כחותינו הגדולים ביותר כן צריכים הם להכנעה וזיקוק ביותר, לא כטועים שסוברים שמגמתם של ישראל היא להשריש בעולם רק המוסר היוצא מרכות הלב, שאינו מכיר טעם טוב והנהגה תכליתית כ"א במדות הרכות כחמלה וחנינה, צדקה וחסד, ומה שתעשה האנושיות במדות הרעות, בגבורה, בנקמה, בקנאה ותאוה וכיו"ב, נעלמו ממנו. לא כן הדבר, כי כל מגמתם ותעודתם של ישראל היא ללמד סוד אחדות ד' בעולם.

8. עין א"ה שבת ב', ג', ב'

גלה ישראל מארצו, כדי שיהיה נודד בגולה בין עמים רבים, בלא שום קניינים פרטיים לאומיים, ומכל מקום, ימצא את עצמו מצויין שם ומופרש מכל העמים, בזה יידע כי יש לו עניין מיוחד שנושא עליו את נושא עצמיות לאומיותו, והוא שם ה' אשר עליו נקרא.

9. העמק דבר בראשית מ"ז, ג'

ולפי הפשט משמעות גוי בכ"מ אומה שיש לה מדינה ומלוכה בפ"ע כמ"ש כ"פ. ובמצרים נעשו מוכשרים לזה.

10. עולת רא"ה ב' עמ' רס"ב-רס"ג

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. שני דרכים ישנם להתעלותו ורוממותו של כל כח היים מעשי, שצריך ליצאת אל הפועל בתוקף רוב חיל. הדרך האחד הוא ההרוחה, ונתינת החופש למרוצתו ושטף זרמו, למען ילך ויגדל ילך וירחיב את השפעתו כמרוצתו ושטף פעולתו. והשני הגורם לו, אע"פ שהוא הפכו, הוא כח העוצר, הדוחק והמונע, הלוחץ בעד הכח המוכן ליצאת להתפרץ ולהתרחב, שלא יצא, שיחיה כלוא ונסכר, שאז בבא עתו יוסיף הלחץ הקדום, שהיה ההיפך מהוקו ותכונתה לו חופש ועצמה להגדיל מעופו ועזו חיי התנשאות פעלו. מה שהחורף מכלה וסוגר את קשפעת כח הצמיחה והגידול. בארצות שתנאי החיים הנם צריכים לזה, מוסיף עז לבד הכח המקובץ המתאסף מהחסכון ומרעות התפזרות הכחות, עוד נוסף ע"ז מכח והתפרצות שכנגד המועקה המלחצת על שיא החיים של היקום.

והדבר ניכר ביותר על הכחות הנפשיים, החיוניים, המוסריים והשכליים, בכ"א לפי ערכו ותכונתו. וכמו שהוא בחיי היחיד, כן הדוגמא נמצאת בשלמותה בחיי הכלל ובהיי האומה ... הכח העוצר, המקמץ והמצמק, אשר בחזקת היד ובגבורה הצופה ואכזרי לחץ את הנשמה העדינה הישראלית, שלא תצא אל הפועל, שתהיה נחנקת תחת מסגרותיה ימים רבים, עד בא עת רצון ויום גאולה, ... יום נקם לד' ושנת גאולה לאלהינו, לקרא לשבויים דרור ולאסורים פקה כוח כד. הכח המחנק והלוחץ הזה היתה ממלכת מצרים הגדולה והחזקה, שהיתה אז עומדת ברום עז תוקף הקולטורה העולמית, שהיתה היא כמו העולם כולו בניגוד גמור מכל החפץ העליון של השאיפה האלהית, של הנשמה הישראלית. - כאן עמד כח הפץ העבדות המוחלטת, והטומאה והרשעה והבערות הנלוות עמה, מול הפץ החופש האלהי ואור הקדושה הצדקה והחכמה העומדים על דגלו, והיד החזקה הלוהצת הזאת, האומרת "לא ידעתי את ד'", לא יכלה לשנות את טבע הנשמה בפנימיות הוייתה ועצמותה. היא היתה יכולה רק לצמק את התפשטותה, ולהכניסה בחוגה העמוק הפנימי, באופן שלא היתה יכולה להתגלות אפילו לנפשה עצמה במילואה. אמנם זה הקימוץ ההפכי, לבד מה שהועיל לקיבוץ כחות רבים בגניזה, הרבה כח דוחף שמספיק להיות נלוח תמיד אל כחות החיים שלה להתרחב ולהתפשט. וזה להם העוני, ציור הקימוץ והתכנסות הכחות, העלולים להתרחב במושך הזמן לפי ההתרחבות הנאותה והעתידה, זה הקימוץ עצמו, די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים, הוא הולך עמנו על דרכנו הארוכה, אשר דוגמאות של לחץ וצרות מצרים. עם סוגר הקימוץ וכח העוצר מהרים קול ברמה, מהרחיב כח גנוז וטמיר בעז אלהי עולם השמור בקרבנו פנימה, בקרב נשמת האומה כולה, כלבת אש קודש שלהכתיה בוערה, הוא יסבבנו ישע, לעת יוסר הלחץ להרים קרן בימין ד' רוממה, רוממה ועושה חיל.